

DE ONRECHTMATIG BETAALDE SOCIALE UITKERINGEN IN HET LICHT VAN DE RECHTSPRAAK OVER GEZINSBIJSLAG

DOOR | **NICOLAS STALMANS**

Attaché, Juridische dienst, FAMIFED

INLEIDING

Deze nota bestaat uit 3 hoofdstukken:

1. De administratieve vergissing;
2. De goede trouw;
3. De solidariteit tussen de verschillende instellingen.

1. DE ADMINISTRatieve VERGISSING

Artikel 17, tweede lid, van het Handvest van de Sociaal Verzekerde (HSV) is zonder enige twijfel de meest toegepaste bepaling van het HSV en ook een van de meest betwiste.

Volgens deze fundamentele bepaling mogen de bedragen die ten onrechte werden betaald wegens een administratieve fout van een instelling, niet van de sociaal verzekerde worden teruggevorderd.

Die regel bestond reeds in verscheidene specifieke bepalingen voor bepaalde sectoren binnen de sociale zekerheid (rustpensioen, werkloosheidsuitkering, ...), maar dankzij het HSV is hij voortaan op dezelfde manier in alle takken van de sociale zekerheid van toepassing.

1.1. DEFINITIE VAN DE ADMINISTRatieve VERGISSING

Wanneer een instelling, hoewel ze over alle nodige informatie beschikt, een vergissing maakt, heeft ze niet de beslissing genomen die ze had moeten nemen.

Doorgaans wordt aangenomen dat het begrip administratieve vergissing op twee manieren kan worden begrepen, namelijk:

1.1.1. Een rechtsdwaling bestaande uit een foutieve toepassing van de geldende regelgeving

Voorbeeld: een dossierbeheerder stelt vast dat een student een winstgevende activiteit uitoefent waarvan het aantal uren niet hoger is dan toegelaten in de regelgeving voor de kinderbijslagen, maar hij laat na om te controleren of het loon van de jongere niet boven het toegelaten maximum uitkomt. Door de wetgeving slechts gedeeltelijk toe te passen, begaat hij een rechtsdwaling die uitmondt in een onverschuldigde betaling.

1.1.2. Een dwaling omtrent de feiten bestaande uit het niet rekening houden met alle feitelijke elementen uit het dossier

Voorbeeld: een dossierbeheerder die ervan op de hoogte werd gebracht dat een kind het Belgische grondgebied heeft verlaten, zet de betalingen voort zonder na te gaan of het kind nog steeds beantwoordt aan de voorwaarden om kinderbijslag te ontvangen.

1.2. RECHTSZEKERHEID EN LEGALITEIT

Tegenover een ten onrechte betaalde sociale uitkering staan twee tegengestelde principes. Enerzijds is er het rechtszekerheidsbeginsel (dat het vertrouwensbeginsel omvat) dat stelt dat wanneer een administratie een standpunt inneemt ten opzichte van een burger, die laatste legitiem mag aannemen dat dat standpunt overeenkomstig de geldende wetgeving is. Wanneer een sociaal verzekerde na onderzoek van zijn aanvraag een sociale uitkering ontvangt, is hij gerechtigd erop te vertrouwen dat die beslissing gegrond is.

Aan het legaliteitsbeginsel ligt dan weer het idee ten grondslag dat elke administratieve beslissing wettelijk onderbouwd moet zijn. Volgens dat beginsel zou een sociale uitkering altijd moeten kunnen worden teruggevorderd als er geen rechtsgrond voor bestaat.

Het rechtszekerheids- en het legaliteitsbeginsel treden regelmatig met elkaar in conflict. Zo gebeurt het dat de belastingadministratie een belastingplichtige een advies geeft waar ze enkele jaren later op terugkomt.

In zo'n geval beroept de administratie zich altijd op het legaliteitsbeginsel om de wijziging in haar positie te rechtvaardigen. De belastingplichtige van zijn kant verdedigt zich door het vertrouwensbeginsel in te roepen. In dat geval moeten de rechtbanken hierin een uitspraak doen.

Bovendien ontwikkelden bepaalde auteurs de zogenaamde leer van de "eerbied voor de gewettigde verwachtingen van de ander", die stelt dat wanneer een sociaal verzekerde van een instelling sociale uitkeringen ontvangt, de verwachting ontstaat dat hij die zal blijven ontvangen. Die theorie gaat in tegen de terugvordering van het

onverschuldigde bedrag door de instelling voor zover de sociaal verzekerde dacht dat hij de uitkering zou blijven ontvangen¹.

In een arrest van 22 maart 2001, waarbij het Arbeidshof van Brussel zich moest uitspreken over een situatie waarin een moeder kinderbijslag tegen de verhoogde schaal voor kinderen met een aandoening had ontvangen, besliste de rechtbank dat *“uit de feiten kan worden afgeleid dat de betrokkene er legitiem kon van uitgaan dat de uitkeringen tegen de verhoogde schaal ten gunste van haar zoon definitief waren verworven en dat zij bijgevolg legitiem kon verwachten dat de kas van haar achteraf geen terugbetaling van onverschuldigde bedragen zou eisen. Uit die legitieme veronderstelling in hoofde van de gedaagde vloeit voort dat de kas verplicht is een gunstig gevolg te geven aan die verwachting en moet afzien van het teruggeven van het onverschuldigde bedrag”*.

Het Hof van Cassatie heeft echter in zijn arrest van 26 mei 2003 op eensluidend advies van de advocaat-generaal, het arrest van het Arbeidshof van Brussel vernietigd en verwerpt daarmee de theorie van de eerbied voor de gewettigde verwachtingen van de ander, die ze meteen ook een theorie noemt en daarmee het signaal geeft dat het om een eenvoudige rechtstheorie gaat en niet over een in het recht erkend beginsel. Het Hof van Cassatie meent dat de theorie artikel 1235, 1376 en 1377 van het Burgerlijk Wetboek, de gemeenrechtelijke basis van het onverschuldigde bedrag, schendt².

Daarmee geeft het Hof van Cassatie voorrang aan het legaliteitsbeginsel boven het vertrouwensbeginsel waarop de auteurs van de leer van de “eerbied voor de gewettigde verwachtingen van de ander” zich baseerden. Dat standpunt van het Hof van Cassatie kan worden gerechtvaardigd door het feit dat, hoewel het vertrouwensbeginsel wordt erkend als een algemeen principe, we moeten vaststellen dat het gaat om een principe dat niet schriftelijk is vastgelegd, terwijl het legaliteitsbeginsel in artikel 159 van de Grondwet is bekrachtigd. Het Hof van Cassatie verwerpt dus dat een pure rechtstheorie die niet in de wet is vastgelegd voorrang heeft op wetsbepalingen.

Artikel 17, tweede lid, van het HSV biedt dan weer een wettelijk antwoord op het conflict tussen het rechtszekerheids- en het legaliteitsbeginsel bij een onverschuldigde betaling, waarbij voorrang wordt gegeven aan het vertrouwensbeginsel³ dat onder de rechtszekerheid valt. Dat kan op geen enkele manier worden betwist, aangezien de afwijking van het legaliteitsbeginsel duidelijk in een wet is opgenomen.

(1) P. Kallai, M. Palumbo, La répétition de l'indu et l'assuré social de bonne foi, *J.L.M.B* 2006, liv. 5, 187-191.

(2) Cass. (3e K.), 26 mei 2003, s.01.01.08.f, <http://www.juridat.be>.

(3) X., *Dix ans d'application de la Charte de l'assuré social*, gemeenschappelijk werk, 2008.

1.3. VRAGEN IN HET KADER VAN ARTIKEL 17, TWEDE LID VAN HET HSV

De hoven en rechtbanken werd de voorbije jaren meermaals gevraagd zich uit te spreken over de toepassing van het tweede lid van artikel 17 van het HSV.

1.3.1. Toepassingsgebied

Het Arbitragehof verduidelijkt in zijn arrest nr. 196/2005 van 21 december 2005 dat artikel 17, tweede lid van het HSV van toepassing is voor zowel de openbare instellingen van sociale zekerheid als op de private instellingen van sociale zekerheid, zoals kinderbijslagfondsen, ziekenfondsen, hulpkassen voor werkloosheidsuitkeringen enzovoort⁴.

1.3.2. Wisselwerking met artikel 18 van het HSV

Ter herinnering, artikel 18 van het HSV betreft de gevallen waarbij een administratieve beslissing wegens nieuwe feitelijke elementen of rechtselementen wordt ingetrokken.

In het arrest van 6 mei 2002⁵ beschouwt het Hof van Cassatie artikel 18 van het HSV niet als een belemmering voor de toepassing van artikel 17, tweede lid, hoewel dat laatste begint met “*onverminderd de toepassing van artikel 18*”.

1.3.3. Mogelijkheid tot afwijking

a) Context

Terwijl artikel 17, tweede lid, van het HSV tot doel heeft om de regeling voor de terugvordering van ten onterechte uitbetaalde uitkeringen in alle domeinen van de sociale zekerheid te uniformiseren, stellen we vast dat vóór en zelfs na de inwerking-treding van die bepaling, bepaalde normen binnen de sector van die algemene regel afwijken.

Een dergelijke afwijking vormt a priori geen probleem aangezien het HSV, hoewel het een fundamentele norm is, een wet blijft, met als gevolg dat een andere wet daar rechtsgeldig kan van afwijken.

Uitgaand van die redenering nam de wetgever artikel 35 van de programmawet van 20 juli 2006 tot wijziging van artikel 120 *bis* van de samengeordende wetten

(4) Arbitragehof 21 december 2005, nr. 196/2005, C.A., 2005, 2565; *R.W.*, 2005-2006, 1459, obs. V. Verdoyen, “Het verbod van terugvordering van de socialezekerheidsuitkeringen bij fout van de socialezekerheidsinstelling”, *Chron. D.S.* 2006, 620.

(5) Cass. 6 mei 2002, S.010119, <http://www.juridat.be>.

betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders (KBW) aan⁶. Op basis van de wijziging kon in de kinderbijslagsector, van artikel 17, tweede lid, van het HSV worden afgeweken zodat een onverschuldigd bedrag wegens een vergissing van een kinderbijslagfonds kon worden teruggevorderd.

Artikel 120*bis* KBW bepaalde in het geval van een fout door het kinderbijslagfonds een specifieke verjaringstermijn van een jaar. Artikel 120*bis* KBW vormde daarmee een afwijking op artikel 17 van het HSV, dat elke terugvordering in het geval van een administratieve vergissing verbood.

b) Rechtspraak

In zijn arrest van 20 januari 2010⁷ beslist het Grondwettelijk Hof dat artikel 120*bis*, derde lid, KBW niet verenigbaar is met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet voor zover het een verjaringstermijn van een jaar opgeeft in het geval van een onverschuldigd bedrag als gevolg van een administratieve vergissing.

Het Hof stelt: *“De wetgever heeft de in het geding zijnde bepaling aangenomen op 20 juli 2006, dus na artikel 17 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde. Een wetswijziging na de aanneming van het Handvest van de Sociaal Verzekerde die een op een socialezekerheidssector toepasselijke reglementering invoert, of die invoering tot gevolg heeft, die voor de verzekerde minder gunstig is dan die welke in het algemeen is opgenomen in het Handvest, roept onder de sociaal verzekerden een verschil in behandeling in het leven dat enkel met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet bestaanbaar kan worden geacht op voorwaarde dat er een relevante specifieke verantwoording voor bestaat”*.

In deze zaak voerde de wetgever twee argumenten aan. Ten eerste hield hij staande dat de reservefondsen van de kinderbijslagfondsen niet zouden volstaan om de kost te dragen die zou voortvloeien uit de onmogelijkheid om alle ten onterechte betaalde bedragen bij een vergissing van de instelling terug te vorderen. Ten tweede werd de complexiteit van het administratieve beheer van gezinsbijslagdossiers aangevoerd, die volgens hem een terugvordering op korte termijn rechtvaardigde.

Het Grondwettelijk Hof was dan weer van mening dat *“het ingewikkelde karakter van het administratieve beheer waarvoor de kinderbijslagfondsen instaan, als gevolg van het feit dat de gezinssituaties veranderlijk zijn, niet zou kunnen verantwoorden dat de begunstigde van ten onrechte uitgekeerde kinderbijslag, die die heeft geïnd als gevolg van een vergissing van het uitkerende fonds, terwijl hij zich daarvan geen rekenschap kon geven, gedurende één jaar ertoe gehouden is de bedragen terug te betalen die hij ten on-*

(6) De KBW heeft sinds 1 juli 2014 de AKBW (Algemene Kinderbijslagwet).

(7) GwH 20 januari 2010, nr. 1/2010, AR. nr. 4610, <http://www.const-court.be>.

rechte heeft geïnd, terwijl de begunstigen van andere sociale uitkeringen die in dezelfde omstandigheden ten onrechte werden geïnd, niet ertoe zijn gehouden die terug te betalen". Het beslist dientengevolge om artikel 120*bis*, derde lid, KBW, voor zover het de instelling toelaat om gedurende een jaar de ten onterechte betaalde gezinsbijslag terug te vorderen, tegenstrijdig met artikel 10 en 11 van de Grondwet te verklaren.

Dat arrest is fundamenteel, in die zin dat het Grondwettelijk Hof er het standstill-effect in verband met het HSV in vermeldt⁸, met als gevolg dat na de invoering van het HSV de wetgever in de toekomst niet langer zal kunnen afwijken van artikel 17 van het Handvest, tenzij om specifieke redenen andere dan de complexiteit van het administratieve beheer en budgettaire noodzaak.

Als gevolg van dat arrest hebben de bevoegde rechtbanken unaniem geweigerd de verjaringstermijn van één jaar toe te passen bij een vergissing van de instelling.

Het op prejudiciële vraag gewezen arrest heeft dus *de facto* dezelfde impact gehad als een op een beroep tot vernietiging gewezen arrest dat rechtstreeks op de betrokken bepaling betrekking heeft.

De wetgever heeft uiteindelijk de verjaringstermijn van een jaar zoals vastgelegd in artikel 120*bis* KBW, opgeheven (artikel 49 van de programmawet van 28 juni 2013, die van kracht is sinds 1 januari 2014).

2. HET BEGRIP GOEDE TROUW

Om een te strikte toepassing van het tweede lid te vermijden, werd artikel 17 van het HSV, door de wet van 25 juni 1997, aangevuld met een derde lid die de terugvordering toelaat bij een administratieve vergissing van de instelling wanneer de sociaal verzekerde wist of had moeten weten dat hij geen recht (meer) had op de ontvangen uitkeringen, dat wil zeggen, als hij niet te goeder trouw is.

Het is op het begrip goede trouw dat de meeste gerechtelijke debatten over de terugvordering van onterecht betaalde bedragen betrekking hebben.

Zo verduidelijkte op 23 juni 2005⁹ het Arbeidshof van Brussel de draagwijdte van de termen "*weet of moet weten*" die in het derde lid van artikel 17 zijn opgenomen. In deze zaak ontving een moeder kinderbijslag voor haar vier kinderen, waaronder een toeslag voor de handicap van een van de kinderen.

(8) Het Hof had een gelijksoortig standpunt ingenomen met betrekking tot sociale hulp (zie P. Joassart, "La Charte de l'assuré social devant la Cour constitutionnelle belge: des conséquences équipollentes à un effet de standstill atténué?", in X., *Les droits culturels et sociaux des plus défavorisés*, 489-494, 2010).

(9) Arbh. Brussel, 23 juni 2005, onuitgegeven.

Het kinderbijslagfonds stelt ten onrechte de rechthebbende vader gelijk met een uitkeringsgerechtigde werkloze, met als gevolg dat de moeder onterecht een sociale toeslag ontvangt.

Nadat het kinderbijslagfonds zich bewust werd van de vergissing, vorderde het het onverschuldigde bedrag terug, daarbij aanvoerend dat de moeder wist of had moeten weten dat de toeslag niet verschuldigd was.

De moeder behaalt evenwel haar gelijk in eerste aanleg en hoger beroep, waarbij het Arbeidshof van Brussel benadrukt dat het relatief hoge bedrag op zich niet volstaat om ervan uit te gaan dat de moeder te kwader trouw was (ze ontving kinderbijslag voor 4 kinderen, waaronder een gehandicapt kind, en kon dus, volgens het hof, legitiem aannemen dat zij recht had op dat hoge bedrag). Het Hof verduidelijkt vervolgens dat het feit dat de sociaal verzekerde zich al of niet bewust is van het feit dat hij onterecht kinderbijslag ontvangt, moet worden beoordeeld op basis van de kwaliteit van de informatie die hij heeft gekregen. Hoe duidelijker en vollediger die informatie is, hoe moeilijker de sociaal verzekerde zal kunnen aanvoeren dat hij niet wist dat hij geen recht had op de ontvangen uitkeringen, en omgekeerd.

a) Aandachtspunt

Puur theoretisch gezien is het soms moeilijk te achterhalen of het debat wordt gevoerd in het kader van het tweede of het derde lid van artikel 17 van het HSV.

Als een sociaal verzekerde bijvoorbeeld niet aan het kinderbijslagfonds laat weten dat het rechtgevende kind een activiteit uitoefent waarvoor het een maandloon van 700 EUR ontvangt, kan de dossierbeheerder niet weten dat het rechtgevende kind niet langer recht heeft op kinderbijslag.

In dat geval is er geen sprake van een vergissing in de zin van het tweede lid, aangezien het kinderbijslagfonds niet op de hoogte was van die feitelijke elementen toen het dossier werd onderzocht. In dat geval stelt de vraag van de goede trouw zich in principe niet, aangezien de sociaal verzekerde, of die nu te goeder trouw is of niet, het kinderbijslagfonds niet de informatie bezorgde die nodig was om het dossier correct te beoordelen. Het kinderbijslagfonds kan dus niet verantwoordelijk worden gehouden voor het onverschuldigd bedrag.

Bepaalde juristen bekijken dergelijke gevallen eerder vanuit het perspectief van het derde lid, dat bepaalt dat de sociaal verzekerde te kwader trouw is als hij, in de zin van het koninklijk besluit van 31 mei 1933 betreffende de verklaringen af te leggen in verband met subsidies, vergoeding en toeslag, wist of had moeten weten dat hij geen recht (meer) had op de sociale uitkering. Dat koninklijk besluit werd immers

altijd zo geïnterpreteerd dat de sociaal verzekerden alle relevante gegevens om hun dossier te onderzoeken aan de administratie moeten bezorgen. Het voorbeeld zou dan ook binnen het kader van het derde lid behandeld kunnen worden, aangezien de sociaal verzekerde zijn uit het koninklijk besluit van 31 mei 1933 voortvloeiende plicht tot het informeren over wijzigingen niet is nagekomen.

In de praktijk merken we echter dat de keuze voor het tweede of derde lid van artikel 17 HSV zelden problemen oplevert. De rechtbanken bekommeren zich niet over het onderscheid en verduidelijken gewoonweg dat de sociaal verzekerde, aangezien hij niet alle relevante informatie waarover hij beschikte, heeft bezorgd, geen aanspraak kan maken op het behoud van het onverschuldigde bedrag.

Het begrip goede trouw zoals het in het HSV is opgenomen, verwijst naar een objectief begrip, zonder rekening te houden met de individuele karakteristieken van de sociaal verzekerden. De wetgever wilde immers vermijden dat de sociaal verzekerde systematisch de goede trouw zou invoeren om te ontkomen aan de terugbetaling van een ten onterechte betaalde sociale uitkering. Het tegendeel beweren zou immers de bestaansreden voor het derde lid van artikel 17 tenietdoen. Bovendien zou alleen de sociaal verzekerde die ondanks zijn verantwoordelijke en proactieve houding niet wist dat de uitkeringen onterecht werden betaald, genieten van de in het tweede lid opgenomen vrijstelling.

Desondanks is het Arbeidshof van Brussel in het voormelde arrest van 23 juni 2005 afgeweken van die objectieve benadering van de goede trouw en heeft het beslist om rekening te houden met de specifieke eigenschappen van de sociaal verzekerde om uit te maken of hij had kunnen weten dat hij geen recht had op de toegekende sociale toeslag.

Volgens ons betreft het een foutieve toepassing van het begrip goede trouw zoals het in artikel 17, derde lid, HSV is opgenomen.

b) Tendensen in de rechtspraak en voorbeelden

Uit een onderzoek van de rechtspraak van de arbeidsrechtbanken blijkt dat een aantal elementen regelmatig terugkeren inzake de benadering van de goede trouw.

Zo wordt het niet als goede trouw beschouwd:

- wanneer de sociaal verzekerde bewust onjuiste verklaringen heeft afgelegd¹⁰;
- wanneer de sociaal verzekerde die twee of meer tegenstrijdige beslissingen over zijn recht op sociale uitkeringen heeft ontvangen, zich geen vragen stelt over de

(10) Arbh. Luik, 6 september 2006, AR nr. 33921/06, *onuitgegeven*.

draagwijdte van die beslissingen en minstens niet bij de instelling die de tegenstrijdige beslissingen verzond, nagaat welke de juiste beslissing is¹¹;

- wanneer de sociaal verzekerde volledige, duidelijke en nauwkeurige informatie over zijn rechten heeft ontvangen¹²;
- wanneer de verzekerde verschillende keren identieke sociale uitkeringen of meerdere verschillende sociale uitkeringen ontvangt voor dezelfde situatie¹³.

Voorbeeld 1: in een vonnis van 27 juni 2011 stelt de arbeidsrechtbank van Verviers in het geval waarbij een sociaal verzekerde die door een vergissing van de dienst twee keer dezelfde kinderbijslag kreeg uitbetaald, dat de administratieve vergissing van het kinderbijslagfonds niet kan worden betwist maar dat de sociaal verzekerde had moeten weten dat het om een dubbele betaling ging en dat de betaalde bedragen dus deels onverschuldigd waren¹⁴.

Voorbeeld 2: de Arbeidsrechtbank van Bergen beschouwde in haar vonnis van 5 september 2012¹⁵ in het geval van een Armeense asielzoekster die in een opvangcentrum voor vluchtelingen verbleef, dat zij niet voldeed aan de voorwaarde van de tenlasteneming zoals bepaald in artikel 1 van de wet van 20 juli 1971 tot instelling van gewaarborgde gezinsbijslag. Volgens die bepaling moet het kind voor wie de gewaarborgde gezinsbijslag wordt aangevraagd, uitsluitend of hoofdzakelijk ten laste zijn van de aanvrager. Dit zal het geval zijn als hij voor meer dan de helft van de onderhoudskosten van het kind instaat.

In deze zaak vroeg de arbeidsauditeur de veroordeling van FAMIFED tot de betaling van twee maanden nog niet vervallen kinderbijslag met als reden dat de instelling een vergissing had begaan. De rechtbank verwierp die vraag met als argument dat artikel 17 alleen bedoeld is voor gevallen waarbij bedragen ten onterechte werden betaald door een administratieve vergissing en niet toelaat om een instelling te dwingen tot het betalen van nog niet vervallen uitkeringen.

Voorbeeld 3: het Arbeidshof van Luik sprak zich in een arrest van 12 oktober 2011 dan weer uit¹⁶ over een situatie waarin een moeder ten onrechte een eenoudertoeslag had ontvangen.

Het hof verwerpt het argument van de moeder, dat ze niet wist en niet kon weten dat ze niet langer voldeed aan de toekenningsvoorwaarden voor de toeslag, omdat

(11) Arbrb. Brussel, 25 mei 2007, AR nr. 9601/2005, *onuitgegeven*.

(12) Arbh. Brussel, 29 januari 2003, AR nr. 40877, *www.juridat.be*.

(13) Arbrb. Brussel, 9 december 2005, AR nr. 38242/1997, *onuitgegeven*.

(14) Arbrb. Verviers, 27 juni 2011, AR nr. 09/1272/A, *onuitgegeven*.

(15) Arbrb. Bergen, 5 september 2012, AR nr. 10/128/A, *onuitgegeven*.

(16) Arbh. Luik, 12 oktober 2011, AR nr. 2011/AU/006, *onuitgegeven*.

die toeslag voor de betrokkene al eerder om dezelfde redenen werd opgeschort. Het Hof is echter van mening dat het kinderbijslagfonds, dat van de situatie op de hoogte was gebracht en niet onmiddellijk reageerde, een administratieve vergissing heeft begaan.

Het Hof meent overigens dat als een controleur een huisbezoek bij de moeder uitvoert zonder enige reactie van het kinderbijslagfonds, er dan de indruk wordt gegeven dat de moeder de haar rechten behield.

Daarom besliste het Hof dat in toepassing van artikel 17, tweede lid, van het HSV de bedragen die werden ontvangen na het huisbezoek van de controleur, niet terugvorderbaar waren.

Voorbeeld 4: de Arbeidsrechtbank van Luik stelde in een vonnis van 25 oktober 2012¹⁷ dat de sociaal verzekerde kinderbijslag had ontvangen via de werknemersregeling, terwijl een dergelijk recht niet verkregen kon worden omdat hij niet RSZ-plichtig was.

De sociaal verzekerde hield vol dat het kinderbijslagfonds zijn informatieplicht niet was nagekomen door hem niet in te lichten over het feit dat, doordat hij niet langer RSZ-plichtig was, hij zijn recht op kinderbijslag verloor.

De rechtbank verwierp dat argument met als motief dat de sociaal verzekerde er vrijwillig voor had gekozen om een aan de sociale zekerheid onderworpen statuut te simuleren, zodat hij zijn sociale rechten kon behouden en dat hij bijgevolg perfect op de hoogte was van de gevolgen van het feit dat hij niet RSZ-plichtig was, aangezien hij net om zijn kinderbijslag niet te verliezen, ervoor gekozen had om niet het statuut van meewerkende echtgenoot aan te nemen.

De rechtbank verklaarde de eis van de sociaal verzekerde dan ook ongegrond, omdat hij had moeten weten dat hij geen recht meer had op kinderbijslag in de werknemersregeling en bijgevolg niet te goeder trouw was in de zin van artikel 17, derde lid.

In deze beslissing bekeek de rechtbank het geschil binnen het kader van het derde lid van artikel 17. Ze had het evengoed kunnen behandelen in het kader van het tweede lid, aangezien het kinderbijslagfonds geen administratieve vergissing beging omdat het de uitkeringen betaalde op basis van de beslissing van onderwerping aan de RSZ.

Als de socialezekerheidsinstelling geen enkele vergissing kan worden aangewreven, speelt de vraag van de goede trouw evenmin. Als het principe van de niet-terugvor-

(17) Arbrb. Luik, 25 oktober 2012, AR nr. 392018, *onuitgegeven*.

dering van het onverschuldigde bedrag bij een administratieve vergissing niet van toepassing is, is de uitzondering op dat principe, de kwade trouw van de sociale verzekerde, evenmin van toepassing.

Verder merken we op dat de rechtbank benadrukt dat het kinderbijslagfonds zijn informatieplicht wel is nagekomen, aangezien het een zeer duidelijk en begrijpelijk formulier verzond aan de sociaal verzekerde om hem op de hoogte te brengen van de gevolgen van zijn handelingen. Het lijkt ons belangrijk eraan te herinneren dat, als we ervan uitgaan dat de rechtbank de schending van die verplichting had weerhouden er nog geen sprake van was geweest om artikel 17, tweede lid toe te passen.

Wanneer een instelling haar informatieplicht niet nakomt, geeft dat immers recht op een schadevergoeding en interesten en niet op de niet-terugvordering van ten onterechte ontvangen bedragen.

Voorbeeld 5: in een arrest van 24 februari 2014 moest het Arbeidshof van Luik¹⁸ het geval onderzoeken van een sociaal verzekerde die een toeslag op de kinderbijslag ontving omdat hij langdurig werkloos was. Om die toeslag te kunnen krijgen, mag de sociaal verzekerde een bepaald inkomensgrensbedrag niet overschrijden.

In februari 2012 stelt het kinderbijslagfonds vast dat de inkomsten van de rechthabende voor een bepaalde periode het voormelde grensbedrag overstijgen, en vordert het de ten onterechte betaalde toeslag voor die periode terug.

Het kinderbijslagfonds is van mening dat het geschil moet worden behandeld in het kader van artikel 17, derde lid, van het HSV en dat de sociaal verzekerde had moeten weten dat hij geen recht had op de sociale toeslag, aangezien bij elk formulier P19 dat hem werd toegezonden, een informatiebrief zat waarin de toekenningsvoorwaarden voor de toeslagen en de exacte bedragen die niet overschreden mogen worden, zijn toegelicht, zodat de sociaal verzekerde kon weten dat zijn inkomsten te hoog waren.

De sociaal verzekerde verdedigt zich door aan te voeren dat hij alleen algemene informatie ontving, en geen omstandige verklaring toepasselijk op zijn situatie. Bovendien verklaart hij dat hij die informatie lang voor de formulieren al ontvangen heeft, met als resultaat dat hij dus niet kon weten dat hij de toegelaten inkomensgrens had overschreden.

Het Hof merkt op dat gedurende een deel van de betwiste periode, de sociaal verzekerde om de zes maanden het formulier P19 ontving, waarop hij zijn inkomsten in-

(18) Arbrb. Luik, 24 februari 2014, AR nr. 2013/AL/317, *onuitgegeven*.

vulde. Het besluit dat het kinderbijslagfonds een vergissing beging door te beslissen dat de sociaal verzekerde in aanmerking kwam voor een sociale toelage, terwijl zijn aangegeven inkomsten boven de toegelaten grens uitkwamen en dat daarom artikel 17, tweede lid, HSV van toepassing is.

Het Hof vraagt zich vervolgens af of de uitzondering op de niet-terugvordering van het onverschuldigd bedrag bij een administratieve vergissing die de kwade trouw van de sociaal verzekerde in het leven roept, in dit geval van toepassing zou kunnen zijn.

In het licht daarvan benadrukt het hof dat de complexiteit van het socialezekerheidsrecht, en in het bijzonder van de kinderbijslagregeling, het voor sociaal verzekerden niet altijd eenvoudig maakt om er de draagwijdte correct van in te schatten, en dat van sociaal verzekerden niet mag worden verwacht dat ze systematisch controleren of de beslissingen van de socialezekerheidsinstellingen overeenstemmen met de toepasselijke normen, te meer omdat, in dit specifieke geval, de grensbedragen die niet mogen worden overschreden om een sociale toeslag te kunnen krijgen, worden bepaald met verwijzing naar een andere wet, met name de regelgeving voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering, wat het nog moeilijker maakt om ze te begrijpen. Bovendien zijn de grensbedragen aan een prijsindex gekoppeld, die tot periodieke stijgingen leidt, wat ervoor zorgt dat het mechanisme niet gemakkelijk te doorgronden is.

Op basis daarvan besluit het Arbeidshof dat de sociaal verzekerde niet wist en niet kon weten dat hij geen recht had op de sociale toeslag. Daarmee past het artikel 17, tweede lid toe om van de terugvordering van het onverschuldigd bedrag af te zien.

Voorbeeld 6: het Arbeidshof van Bergen spreekt zich in zijn arrest van 9 april 2014¹⁹ uit over een beslissing tot terugvordering van sociale toeslagen.

Tussen 20 november 2002 en 20 november 2008 ontvangt de sociaal verzekerde een sociale toeslag die, naargelang van de periode, wordt betaald als toeslag voor een langdurig werkloze rechthebbende (art. 42*bis*) of als toeslag voor een invalide rechthebbende (art. 50*ter*).

Het blijkt dat in de loop van die periode de sociaal verzekerde samenwoonde met een man en dat de inkomsten van die laatste het grensbedrag om recht te hebben op de sociale toeslagen zoals bepaald in artikel 42*bis* en 50*ter* van de AKBW overschreed.

(19) Arbh. Bergen 9 april 2014, AR nr. 2012/M/Y5, *onuitgegeven*.

Op 28 september 2010 maakte het kinderbijslagfonds aan de sociaal verzekerde een beslissing bekend tot terugvordering van de ten onrechte betaalde toeslagen gelet op de samenwoning.

De Arbeidsrechtbank van Charleroi, die gevraagd werd zich hierover uit te spreken, stelt dat er wel degelijk sprake was van onterecht ontvangen sociale toeslagen en dat er dus een motivering was voor de terugbetaling van die onterecht ontvangen bedragen. Overeenkomstig artikel 120*bis* KBW, waarin een verjaringstermijn van drie jaar is bepaald voor de terugvordering van een onverschuldigd bedrag tenzij ingeval van fraude van de sociaal verzekerde, waarbij de verjaringstermijn vijf jaar bedraagt, kan enkel de voorbije drie jaar worden teruggevorderd.

In dit geval is de rechtbank van mening dat het bewijs van frauduleuze handelingen door de vrouw niet is geleverd en dat dus de termijn van drie jaar van toepassing is.

Het kinderbijslagfonds tekent beroep aan tegen die beslissing.

Het Arbeidshof van Bergen onderzoekt het formulier P19 dat naar de sociaal verzekerde werd verzonden, en stelt vast dat het formulier duidelijk en ondubbelzinnig is over de verplichting om het kinderbijslagfonds op de hoogte te brengen van een samenwonende partner wiens inkomen in aanmerking kan worden genomen voor de berekening van het inkomen dat niet boven de bovengrens mag komen om recht te hebben op sociale toeslagen.

Het Hof stelt dan ook dat de sociaal verzekerde het samenwonen bewust niet heeft gemeld.

Het hof stelt bijgevolg dat het kinderbijslagfonds niet heeft verzaakt aan zijn informatieplicht zoals die is opgenomen in artikel 3 en 4 van het Handvest van de Sociaal Verzekerde, maar dat de sociaal verzekerde frauduleuze handelingen stelde door bewust bepaalde verklaringen niet af te leggen.

Voorbeeld 7: de Arbeidsrechtbank van Charleroi bestudeert in een vonnis van 5 maart 2014²⁰, de zaak van een moeder die kinderbijslag ontving voor haar vijf kinderen, terwijl een van die kinderen bij zijn vader woonde. Die vader had aan zijn kinderbijslagfonds gevraagd om de kinderbijslag voor dat kind te ontvangen.

Het kinderbijslagfonds van de vader bracht het kinderbijslagfonds van de moeder te laat op de hoogte, zodat bepaalde bedragen onterecht aan de moeder worden betaald, niet alleen omdat het kind niet meer bij haar gedomicilieerd staat, maar

(20) Arbrb. Charleroi, 5 maart 2014, AR nr. 11/4217/A, *onuitgegeven*.

ook omdat ze voor haar vier andere kinderen een rang toegewezen kreeg waarbij nog rekening werd gehouden met het kind dat bij de vader woonde.

De rechtbank stelt dat het een vergissing van de kinderbijslagfondsen betreft en dat de moeder gezien de complexe regeling van artikel 69 en de groepering niet kon beseffen dat er een vergissing was gebeurd.

Voorbeeld 8: de Arbeidsrechtbank van Charleroi moet zich in een vonnis van 4 juni 2014²¹ uitspreken over het geval van een dame die sinds 1 januari 2008 een sociale toeslag ontving op basis van alleen haar eigen inkomsten. Ze ontvangt eerst een toeslag als langdurig werkloze met personen ten laste (art. 42*bis*) en vervolgens een toeslag als langdurig invalide met personen ten laste (art. 56 §2 en 50*ter*).

Het kinderbijslagfonds wordt er via een proces-verbaal van de politiediensten van op de hoogte gebracht dat, hoewel zij als enige geregistreerd staat op het adres, de vrouw al minstens 8 jaar met de vader van de kinderen samenwoont.

Het kinderbijslagfonds wint daarop inlichtingen in over de inkomsten van de samenwonende partners om na te gaan of het inkomen van het koppel een impact heeft op de inkomensgrensbedragen om recht te hebben op de sociale toeslag.

Het kinderbijslagfonds eist niettemin de terugbetaling van de ten onrechte ontvangen sociale toeslagen omdat de betrokkene nooit het inkomen van de persoon met wie ze een feitelijk gezin vormt, vermeldde.

De rechtbank merkt op dat de betrokkene samen met haar partner de woning heeft gekocht, ook al is enkel de moeder er gedomicilieerd. Hij wijst er ook op dat zij klacht tegen hem indiende bij de politie voor slagen en verwondingen, waarbij ze verklaarde dat ze sinds 2004 samen waren. De vader vermeldt bovendien dat hij wil terugkeren naar huis, en duidt daarbij de gekochte woning als het gezamenlijke huis aan. De rechtbank stelt bovendien dat beide ouders sinds december 2013 op hetzelfde adres gedomicilieerd zijn.

De rechtbank stelt dat de betrokkene geen enkel element aanvoert om die aanwijzingen te weerleggen en aan te tonen dat ze tijdens de betwiste periode geen feitelijk gezin vormde met de man in kwestie. De ten onrechte betaalde bedragen mogen dus teruggevorderd worden.

(21) Arbrb. Charleroi, 5 maart 2014, AR nr. 11/4217/A, *onuitgegeven*.

Voorbeeld 9: de Arbeidsrechtbank van Brussel spreekt zich in een vonnis van 20 juni 2014²² uit over een geval van fraude met werkloosheidsuitkeringen met een impact op het recht op kinderbijslag.

Het ging om een persoon die onderworpen was aan de RSZ door opeenvolgende tewerkstellingen bij drie verschillende bedrijven in een welbepaalde periode, en die werkloosheidsuitkeringen had ontvangen op basis van de C4-formulieren van die drie ondernemingen.

Uit een controle door de RVA is gebleken dat het in werkelijkheid ging om fictieve tewerkstellingen met als doel frauduleus een werkloosheidsuitkering te verkrijgen, boven op andere sociale uitkeringen van andere instellingen.

De RSZ heeft dus de loon- en onderworpenheidsaangiftes van de betrokkene geschrapt.

De rechtbank bevestigt vooreerst dat de uitsluitingsbeslissing van de RSZ gegrond was.

Vervolgens buigt de rechtbank zich over de beslissing van het kinderbijslagfonds tot terugvordering van de gewaarborgde kinderbijslag, aangezien de betrokkene tijdens de betwiste periode een recht in de werknemersregeling als niet-uitkeringsgerechtigde rechthebbende werkloze kon verkrijgen (artikel 56*novies* KBW).

De rechtbank stelt vast dat de RKW inderdaad ten onterechte heeft betaald en dat de kwade trouw van de sociaal verzekerde niet kan worden betwist.

Voorbeeld 10: de Arbeidsrechtbank van Charleroi moest in een vonnis van 3 september 2014²³ een beslissing nemen over een onverschuldigde betaling omdat het inkomen van het gezin het grensbedrag om de sociale toeslagen te mogen ontvangen, had overschreden.

De bijslagtrekkende ontving kinderbijslag tegen de schaal voor invaliden (art. 50*ter*, 54 en 56 Algemene Kinderbijslagwet) uit hoofde van haar invalide echtgenoot.

Het kinderbijslagfonds stelt vast dat de betrokkene gedurende een bepaalde periode geen recht meer had op die toeslag omdat de gecumuleerde inkomsten van het gezin het grensbedrag om de sociale toeslag te ontvangen, overschreden.

De betrokkene betwist niet dat de bedragen onverschuldigd zijn, maar roept artikel 17, tweede lid, HSV in als bezwaar tegen de terugvordering van het bedrag, omdat het kinderbijslagfonds een administratieve vergissing beging.

(22) Arbrb. Brussel, 20 juni 2014, AR nr. 08/4619/A, *onuitgegeven*.

(23) Arbrb. Charleroi, 3 september 2014, AR nr. 13/1928/A, *onuitgegeven*.

De rechtbank stelt eerst en vooral dat, rekening houdend met de aanzienlijke schommelingen in het inkomen van het gezin naargelang van de maand, het kinderbijslagfonds alleen *a posteriori* kon vaststellen of het grensbedrag werd overschreden.

Vervolgens merkt ze op dat het formulier P19 dat aan de betrokkene werd verzonden met de vraag om haar inkomsten aan te geven, duidelijk is over de verplichting die zij heeft om aan haar kinderbijslagfonds elke wijziging in haar sociaal-economische situatie of gezinssituatie door te geven.

Ten slotte stelt de rechtbank vast dat de betrokkene op geen enkel ogenblik haar kinderbijslagfonds ervan op de hoogte bracht dat haar inkomen aanzienlijk was gestegen, zodat er niet van mag worden uitgegaan dat zij te goeder trouw was zoals bedoeld in artikel 17, derde lid, HSV.

De rechtbank wil ligt de eis tot terugbetaling van het kinderbijslagfonds derhalve in.

3. SOLIDARITEIT TUSSEN INSTELLINGEN

We behandelen hierna een specifiek geval uit de rechtspraak. Het betreft de vraag of artikel 17, tweede lid, HSV ook van toepassing is als het onverschuldigde bedrag het gevolg is van een vergissing van een andere socialezekerheidsinstelling.

Is de instelling die de onverschuldigde betaling verricht verantwoordelijk voor de fout bij de andere instelling en moet zij er bijgevolg de negatieve gevolgen van dragen?

Bij het vonnis van de Arbeidsrechtbank van Oudenaarde van 5 maart 2012²⁴ ging het om een sociaal verzekerde die kinderbijslag had ontvangen door een vergissing begaan bij een sociaalverzekeringsfonds voor zelfstandigen.

In dit geval ontving de op basis van artikel 69 en volgende KBW, als bijslagtrekkende aangewezen moeder de kinderbijslag voor haar kind. De vader laat zijn sociaalverzekeringsfonds weten dat het kind bij hem woont en dat hij dan ook voortaan zelf de kinderbijslag voor dit kind zou willen ontvangen.

Het sociaalverzekeringsfonds brengt het uitbetalende kinderbijslagfonds te laat op de hoogte, met als gevolg dat de uitkering ten onrechte aan de moeder wordt betaald.

De rechtbank beslist dat artikel 17, tweede lid niet beperkt is tot vergissingen van de betalende instelling en dat deze bepaling ook van toepassing is wanneer de vergissing door een andere socialezekerheidsinstelling wordt begaan.

(24) Arbrb. Oudenaarde, 5 maart 2012, AR nr. 940/A, *onuitgegeven*.

De rechtbank past met andere woorden een solidariteitsprincipe toe tussen de verschillende instellingen die instaan voor het toezicht op en de uitvoering van de sociale wetgeving.

In beroep stelt de auditeur-generaal dat het kinderbijslagfonds geen enkele vergissing kan worden aangewreven. De vergissing moet aan het sociaalverzekeringsfonds worden toegeschreven, waardoor de eis van het kinderbijslagfonds tot terugbetaling van de ten onrechte betaalde bijslag gegrond is.

De auditeur wijst er bovendien op dat de moeder het sociaalverzekeringsfonds in de zaak moet betrekken met het oog op een schadevergoeding en interesten op basis van artikel 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek (beroep wegens aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad).

De auditeur verwijst nog naar bepalingen in andere wetgevingen waar personen solidair verantwoordelijk worden gehouden voor fouten die door een van hen ten opzichte van een andere persoon zijn begaan. Aangezien het Handvest van de Sociaal Verzekerde geen enkele precisering in die zin bevat, mag men er evenwel geen interpretatie aan geven die tegen de tekst ingaat.

Het Arbeidshof van Gent volgt in zijn arrest van 18 maart 2013 de stelling van het kinderbijslagfonds en de arbeidsauditeur en beslist dat artikel 17 HSV niet hoeft te worden toegepast²⁵.

In het vonnis van de Arbeidsrechtbank van Brussel van 15 november 2011²⁶ betrof het een dame die het kinderbijslagfonds niet op de hoogte bracht van het feit dat haar dochter niet langer bij het gezin woonde, waardoor ze de derde rang verloor die ze samen met haar broers en zussen had.

Zij riep de toepassing van artikel 17, tweede lid in, zodat de terugvordering van de ten onterechte gestorte bedragen niet mogelijk zou zijn. Ter ondersteuning van dat argument haalde zij aan dat krachtens artikel 173^{quater} KBW (momenteel AKBW) en artikel 1 van de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de sociale zekerheid (KSZ), het kinderbijslagfonds verplicht is die informatie in te winnen via het netwerk en zich bijgevolg niet tot haar mag richten.

De rechtbank stelt dat de vrouw inderdaad geen enkele fout kan worden verweten omdat haar dochter de adreswijziging aan de gemeentediensten aangaf. Bovendien benadrukt de rechtbank dat het kinderbijslagfonds geen enkele vergissing kan wor-

(25) Arbh. Gent, 18 maart 2013 AR nr. 2013/AG/135, *onuitgegeven*.

(26) Arbrb. Brussel, 15 november 2011, AR nr. 8225/10, *onuitgegeven*.

den aangewreven, aangezien het heeft gereageerd zodra het de informatie van de KSZ had ontvangen. De rechtbank stelt vast dat het in werkelijkheid door een vergissing van de KSZ komt dat het kinderbijslagfonds niet sneller kon reageren.

De rechtbank betreurt dat het kinderbijslagfonds noch de moeder contact opnamen met de KSZ om die vergissing recht te zetten en is van mening dat het onverschuldigde bedrag mag worden teruggevorderd.

Volgens de rechtspraak blijkt er dus geen solidariteit tussen de instellingen, waardoor de instelling die de vergissing beging, verantwoordelijk wordt gesteld en niet de instelling die de gevolgen ervan ondergaat.

CONCLUSIE

De regeling voor het beheer en de terugvordering van onverschuldigd betaalde bedragen vormt een grote uitdaging in de debatten voor de arbeidsrechtbanken, zeker voor een materie die zo evolutief is als het recht op gezinsbijslag.

Uit de studie van de in deze bijdrage aangehaalde rechtspraak blijkt dat de rechters streven naar een evenwicht tussen bescherming van de sociaal verzekerde tegen vergissingen van de administratie enerzijds en de noodzaak om die bescherming duidelijk binnen de grenzen van het redelijke te houden om de overheidsfinanciën niet buitensporig te benadelen ten voordele van sociaal verzekerden die nalatig of te kwader trouw zijn anderzijds.

Vanuit dat oogpunt is het onderzoek van de rechtspraak waardevol, omdat het de deelentiteiten, die als gevolg van de zesde staatshervorming bevoegd zijn voor de kinderbijslag, toelaat te achterhalen wat het behoud van het Handvest precies met zich meebrengt. De deelentiteiten zullen aldus op basis van de lessen die ze trekken uit de betrokken rechtspraak, kunnen beslissen om hetzij wetgevend op te treden om bepaalde punten te verduidelijken of, in een vergaandere hypothese, kunnen beslissen om afstand te nemen van het Handvest.

Hierbij dient te worden gepreciseerd dat, indien een deelentiteit voor het einde van de overgangsfase, alleen zou willen beslissen om het Handvest niet langer toe te passen, dit veronderstelt dat het niet om een essentieel element van het beheer of de betaling van de gezinsbijslag gaat. Zonder in detail te treden, merken we op dat voor beide situaties geldige argumenten aangevoerd kunnen worden.

Als een deelentiteit zou beslissen om het Handvest niet langer toe te passen, dient te worden gepreciseerd dat zij toch nog bepaalde andere verplichtingen zal moeten naleven. Behalve die gecoördineerde en gestructureerde inhoud van het Handvest

bestaan immers andere toepasselijke bepalingen, zoals de algemene rechtsbeginselen, de rechtstreeks toepasbare Europese normen enz. die tot doel hebben de beleidsmarge van de openbare macht ten opzichte van de burger te beperken.

We herinneren eraan dat het Grondwettelijk Hof het standstillbeginsel toepasselijk acht op het Handvest, waardoor de wetgever achteraf geen sectorale bepalingen kan invoeren die minder gunstig zijn voor bepaalde sociaal verzekerden.

Het is overigens op basis daarvan dat de hervormingen inzake gezinsbijslag en ziekte- en invaliditeitsverzekering door het Grondwettelijk Hof werden verworpen door de mogelijkheid te voorzien om in afwijking van artikel 17, tweede lid, HSV ten onterechte betaalde bedragen op korte termijn terug te vorderen.

De standstill is echter niet absoluut, aangezien de wetgever er onder bepaalde voorwaarden van kan afwijken. Uit de analyse van de rechtspraak van de Raad van State (met betrekking tot werkloosheidsuitkeringen) en van het Grondwettelijk Hof blijkt overigens dat er in de praktijk weinig gevallen voorkomen waarbij een regeling nietig wordt verklaard wegens schending van het standstillbeginsel.

Hoewel actueel niet kan worden ingeschat wat het standpunt van het Grondwettelijk Hof zal zijn wanneer een deeltentiteit zou afwijken van de toepassing van het Handvest ten voordele van een regeling die een minder grote bescherming biedt aan de sociaal verzekerde, lijkt het toch zeker dat het standpunt van de hogere rechtspraak de actiemogelijkheden van de deeltentiteiten zou kunnen beperken.

(Vertaling)

BIBLIOGRAFIE

Joassart, P., La Charte de l'assuré social devant la Cour constitutionnelle belge: des conséquences équipollentes à un effet de standstill atténué?, in X., *Les droits culturels et sociaux des plus défavorisés*, p. 4, 2010.

Kallai, P. en Palumbo, M., La répétition de l'indu et l'assuré social de bonne foi, *J.L.M.B.*, liv. 5, pp. 187-191, 2006.

Verdeyen, V., Het verbod van terugvordering van de socialezekerheidsuitkeringen bij fout van de socialezekerheidsinstelling, *Chron. D.S.*, 620, 2006.

X., *Dix ans d'application de la Charte de l'assuré social*, gemeenschappelijk werk, 2008.

INHOUDSTAFEL

DE ONRECHTMATIG BETAALDE SOCIALE UITKERINGEN IN HET LICHT VAN DE RECHTSPRAAK OVER KINDERBIJSLAG

INLEIDING	83
1. DE ADMINISTRatieve VERGISSING	83
1.1. DEFINITIE VAN DE ADMINISTRatieve VERGISSING	83
1.2. RECHTSZEKERHEID EN LEGALITEIT	84
1.3. VRAGEN IN HET KADER VAN ARTIKEL 17, TWEDE LID VAN HET HSV	86
2. HET BEGRIP GOEDE TROUW	88
3. SOLIDARITEIT TUSSEN INSTELLINGEN	98
CONCLUSIE	100
BIBLIOGRAFIE	102